

บทที่ 7

กระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอำเภอที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ประชาชนในชุมชน

ผลการศึกษาในบทนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 3 คือ เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอำเภอที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ประชาชนในชุมชน โดยจำแนกการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน คือ 7.1 กระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และ 7.2 กระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอำเภอที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่บุคคลในชุมชน

ตามแนวคิดทฤษฎีกรอบจินตนาการสร้างสรรค์ความจริงทางสังคมได้ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการที่สถาบันทางสังคมจะนำคลังความรู้ทางสังคม ซึ่งเป็นความจริงเชิงวัตถุวิสัยที่สร้างขึ้นไปสู่สมาชิกในสังคม หรือ ชุมชนนั้น คือ กระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม (socialization) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ คือ กระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยไปสู่สมาชิกในชุมชนของผู้นำทางการปกครอง และปราชญ์ชาวบ้านนั่นเอง

กระบวนการสื่อสาร คือ กระบวนการที่ทำให้บุคคลซึมซับ (internalize) คลังความรู้ทางสังคมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นความจริงเชิงวัตถุวิสัยที่สถาบันทางสังคมสร้างขึ้น ผลการศึกษาในบทที่ 5 ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้นำทางการปกครองนั้นมีบทบาทโดยตรงในการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอำเภอที่ศึกษา เนื่องจากบทบาทหน้าที่ในการปกครอง และบทบาทการเป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างชุมชน กับสถาบันทางสังคมภายนอกที่เกี่ยวข้อง โดยการรับเอาความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับสร้างขึ้นจาก

สถาบันทางสังคมซึ่งเป็นแหล่งที่มาของความรู้ ได้แก่ หน่วยราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสื่อมวลชน มาถ่ายทอดสู่สมาชิกในชุมชน ในขณะที่ผู้นำทางการปกครองได้สร้างความจริงเชิงอัตวิสัยส่วนบุคคล โดยการซึมซับเอาความรู้ หรือความจริงเชิงวัตถุวิสัยที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากแหล่งที่มาของความรู้ต่าง ๆ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์ ตีความร่วมกับคลังความรู้เดิมของตนเอง จนกลายเป็น **“กรอบจินตนาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล หรือ ผู้นำทางการปกครอง”** แต่ด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในเรื่องของ โครงสร้างชุมชน บทบาท หน้าที่, คุณลักษณะส่วนบุคคล และอัตวิสัยร่วมของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้กรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำทางการปกครอง ได้รับการถ่ายทอดไปสู่ประชาชนในชุมชน ในลักษณะของความจริงเชิงวัตถุวิสัย ที่ผู้นำทางการปกครองในฐานะของสถาบันทางสังคมภายในชุมชนสร้างขึ้น

ในขณะที่บทบาทของปราชญ์ชาวบ้านทั้งปราชญ์ผู้อาวุโส และปราชญ์รุ่นใหม่ ซึ่งประเมินตนเองว่า ไม่ได้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสมาชิกในชุมชนโดยตรง แต่เป็นบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า ซึ่งการวิเคราะห์สัญลักษณ์ และสัญลักษณ์ในบทที่ 6 นั้นแสดงให้เห็นแล้วว่าสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับ ปราชญ์ผู้อาวุโสนั้นมีข้อจำกัดในการสื่อสารภาษาไทยจึงยังไม่เข้าใจ และสามารถให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงได้โดย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า แม้จะประเมินตนเองว่าไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แต่ปราชญ์รุ่นใหม่มีบทบาทในการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า ดังรายละเอียดที่จะได้นำเสนอในแต่วิธีการต่อไปนี้

7.1.1 กระบวนการสื่อสารของผู้นำทางการปกครอง

กรอบจินตนาการสร้างสรรค์เศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้นำทางการปกครอง จะกลายเป็นความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ก็ต่อเมื่อมีการสื่อสาร หรือการถ่ายทอดความจริงนั้น ๆ ไปสู่สมาชิกอื่น ๆ ในชุมชน

ผลการศึกษาระบบการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำทางการปกครอง โดยวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ เนื้อหา และ ช่องทางการสื่อสารภายในชุมชนเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้นำทางการปกครอง พบว่า มีรูปแบบการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบการสื่อสารแบบเป็นทางการ และ 2. รูปแบบการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ดังนี้

1. การสื่อสารแบบเป็นทางการ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศ และแจ้งข่าวสาร และถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก กระบวนการสื่อสารในรูปแบบนี้มักเป็นนำความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ถูกสร้างขึ้นจากสถาบันทางสังคมภายนอกชุมชนไปถ่ายทอดสู่สมาชิกในสังคมโดยตรง วิธีการและช่องทางการสื่อสารในรูปแบบนี้ได้แก่ การจัดประชุมและอบรมให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง, การประชุมหมู่บ้าน, การสื่อสารผ่านหอกระจายข่าว และบอร์ดข่าวสาร

- การจัดประชุมและอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำทางการปกครอง พบว่า การจัดประชุมและอบรมให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงภายในชุมชนนั้น ที่ผ่านมาผู้นำทางการปกครองฯ โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านจะได้รับการประสานจากทางหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานทหารพัฒนา, อบต. / เทศบาล และหน่วยงานของอำเภอ เพื่อมาดำเนินโครงการจัดประชุมและอบรมให้ความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงภายในชุมชน ดังนั้น โครงการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเหล่านี้จึงเป็นลักษณะของการเข้ามาดำเนินโครงการของบุคคลภายนอกชุมชน บทบาทของผู้นำทางการปกครองฯ คือ การประสานให้ชาวบ้านในชุมมา่วมการประชุมและอบรม ส่วนในการประชุมและอบรม บทบาทของผู้นำทางการปกครอง คือ การให้คำอธิบายเพิ่มเติมกับชาวบ้านเป็นภาษาอาข่า เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนใช้ภาษาอาข่าเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร แม้จะมีบางส่วนที่สามารถสื่อสารภาษาไทย แต่กลุ่มผู้อาวุโส และชาวบ้านบางส่วนนั้นไม่สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้ จึงต้องเป็นหน้าที่ของผู้นำทางการปกครองในการให้คำอธิบายเป็นภาษาอาข่า

โดยเนื้อหาของการอบรมให้ความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ผู้นำทางการปกครองจากบ้านแสนใจให้ข้อมูลว่า ตัวอย่างของการเข้ามาอบรมให้ความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงภายในชุมชนของหน่วยทหารพัฒนา หรือ ชพส. นั้นจะเน้นไปที่การเกษตรเป็นหลักเพื่อให้ชาวบ้านมีอาหารไว้บริโภค รวมทั้งลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และเพิ่มรายได้จากส่วนที่เกินจากการบริโภค โดยการอบรมจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณบ้าน การขุดบ่อเลี้ยงปลา, การเลี้ยงกบ, การเลี้ยงหมูหลุม และสอนให้ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ โดยให้ชาวบ้านได้ลงมือปฏิบัติจริง และทำเป็นตัวอย่างไว้ที่หมู่บ้านบริเวณบ้านผู้ใหญ่บ้านก่อน หากบ้านใดมีความพร้อมและสนใจจะนำไปปฏิบัติที่บ้านของตนเอง ทหารจะให้คำปรึกษาในการปฏิบัติ ซึ่ง

ที่ผ่านมา บทบาทของผู้นำทางการปกครองฯ คือ การประสานงานระหว่างหน่วยทหารกับชาวบ้าน และการเป็นล่ามในการแปลภาษาและให้คำอธิบายเพิ่มเติมกับชาวบ้าน

ภาพที่ 7.1

การฝึกอบรมและการทำแปลงสาธิตการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ในชุมชนของหน่วยทหารชุดพัฒนาร่วมกับ อบต. รวมทั้งได้แจกพันธุ์พืช และปลา เพื่อให้ประชาชนนำไปทดลองปฏิบัติ

เช่นเดียวกับที่ชุมชนอาข่าบ้านผาหมี ที่ผู้นำทางการปกครองให้ข้อมูลตรงกันว่า หน่วยงานที่เข้ามาอบรมให้ความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีหลายหน่วยงาน ที่สำคัญคือ หน่วยทหารชุดพัฒนา, เทศบาล และสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น และบางครั้งเป็นโครงการร่วมกันของหลายหน่วยงาน บทบาทของผู้นำทางการปกครองไม่ต่างกับที่ชุมชนอาข่าบ้านแสนใจ คือ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เข้ามาอบรม และชาวบ้าน ตลอดจนการเป็นล่าม และให้คำอธิบายเพิ่มเติมเป็นภาษาอาข่า โดยชาวบ้านที่เข้าร่วมอบรมจะเป็นตัวแทนครัวเรือนที่สนใจไม่ได้เข้าร่วมทั้งหมด เนื่องจากส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่

เนื่องจากข้อมูลในส่วนนี้พบข้อจำกัดคือ เป็นการให้ข้อมูลจากความทรงจำของผู้นำทางการปกครองฯ ซึ่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เป็นรายละเอียดในการอบรมนั้น ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะทำรายงานประจำเดือนส่งให้กับทางอำเภอและไม่ได้สำเนาเก็บไว้ ประกอบกับการจัดประชุมและอบรมในชุมชนจะมีเป็นประจำและมีเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงด้วย ผู้นำทางการปกครองฯ จึงไม่สามารถให้ข้อมูลในรายละเอียดของการจัดประชุมและอบรมได้ทั้งหมด ดังนั้น ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ในส่วนนี้จึงเป็นลักษณะภาพรวมของการจัดกิจกรรม

- การประชุมหมู่บ้าน

การประชุมหมู่บ้านถือได้ว่าเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารแบบทางการภายในชุมชน โดยปกติแต่ละหมู่บ้านจะจัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง หลังจากผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไปประชุมประจำเดือนกับทางอำเภอ และสมาชิก อบต. /สมาชิกเทศบาล ไปประชุมประจำเดือนกับทาง อบต. / เทศบาล การกำหนดวันและเวลาขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่บ้านเป็นหลัก โดยดูความเหมาะสมในแต่ละเดือน แต่ช่วงเวลาส่วนใหญ่คือ ช่วงค่ำ ตั้งแต่เวลา 19.00 – 21.00 น. เป็นช่วงเวลาหลังจากกลับมาจากการทำไร่ ทำสวน และประกอบกิจธุระประจำวันแล้ว โดยผู้ที่เข้าร่วมการประชุมเป็นตัวแทนครัวเรือน โดยผู้ใหญ่บ้านกำหนดให้ต้องมีตัวแทนครัวเรือนอย่างน้อย 1 คน เข้าร่วมประชุมและลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน โดยหากช่วงเวลานั้น ๆ มีข่าวสารหรือต้องการชี้แจงเรื่องใดเร่งด่วนผู้ใหญ่บ้านสามารถเรียกประชุมหมู่บ้านได้ เช่น ในช่วงที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในพื้นที่พบว่า จะมีการเรียกประชุมหมู่บ้านในกรณีการชี้แจงเรื่องการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านแสนใจพัฒนา และการจัดทำแผนชุมชน เป็นต้น

ในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำทางการปกครองให้ข้อมูลว่า จะใช้ช่องทางการประชุมหมู่บ้านเป็นการแจ้งข่าวสารจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ การให้หมู่บ้านส่งตัวแทนเข้าอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง, มีหน่วยงานมาจัดอบรมเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชาวบ้านในชุมชน และโครงการที่มีการแจกพันธุ์พืช และสัตว์ อาทิ สุกร ไก่ ปลา กบ เป็นต้น

นอกจากนั้น หากผู้นำทางการปกครอง หรือ ตัวแทนชุมชนไปอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากที่ใดมา จะใช้ช่องทางการประชุมหมู่บ้านเพื่อให้ถ่ายทอดสิ่งที่ได้รับจากการอบรม แต่ทั้งนี้ ผู้นำทางการปกครองกล่าวว่า เนื่องจากมีเวลาจำกัดเพราะเป็นช่วงค่าส่วนมากจึงทำได้ในลักษณะของการแจ้งข่าวสารสำคัญๆเท่านั้น หากต้องการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ไปอบรมมาส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลมากกว่า กล่าวคือหากชาวบ้านคนใดสนใจ จะให้คำปรึกษาและความรู้เพิ่มเติมเป็นคน ๆ ไป

ภาพที่ 7.2

การประชุมหมู่บ้านในชุมชนอาข่าบ้านแสนใจพัฒนา

ภาพที่ 7.3

การประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อจัดทำแผนชุมชน ณ ชุมชนอาข่าบ้านผาหมี่

- การสื่อสารผ่านหอกระจายข่าว

หอกระจายข่าวในชุมชนถือเป็นช่องทางการสื่อสารแบบทางการในการถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญของชุมชนช่องทางหนึ่ง โดยข้อมูลจากผู้นำทางการปกครองระบุว่า หอกระจายข่าวสารภายในชุมชนถือเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ระหว่างผู้นำชุมชนกับสมาชิกในชุมชน เนื่องจากข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึง

ชาวบ้านได้รวดเร็ว ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน แต่จะมีปัญหาในส่วนของครัวเรือนที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากจุดติดตั้งเครื่องขยายเสียง

ในชุมชนอาข่าบ้านแสนใจ ในหมู่ 7 ซึ่งมี 3 หมู่บ้านนั้น ในแต่ละหมู่บ้านจะมีจุดติดตั้งเครื่องขยายเสียงประมาณ 2 – 3 จุด และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหรือ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้านทำการประกาศแจ้งข่าวสาร โดยข่าวสารที่จะทำการประกาศผ่านหอกระจายข่าวนั้นจะต้องผ่านการเห็นชอบจากผู้ใหญ่บ้านเป็นลำดับแรก หากหมู่บ้านมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่กว้างลาดลงมาเป็นทางยาวไปตามไหล่เขาอย่างบ้านแสนใจพัฒนา หมู่ 22 และบ้านผาหมี่ทางหมู่บ้านจะแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบออกเป็นส่วน ๆ แต่ละส่วนให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ รับผิดชอบในการประกาศแจ้งข่าวสาร

ภาพที่ 7.4

หอกระจายข่าวภายในชุมชน

ช่วงเวลาหลักที่ใช้ในการประกาศข่าวสารของหมู่บ้าน ได้แก่ ช่วงเวลาเช้า ก่อนชาวบ้านจะออกไปทำไร่ ทำสวน คือ ตั้งแต่ประมาณ 6.00 – 8.00 น. และช่วงเวลาค่ำ ตั้งแต่ 19.00 – 21.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่กลับจากการทำไร่ ทำสวนนั่นเอง นอกจากนั้นผู้นำทางการปกครองยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ช่องทางหอกระจายข่าวภายในชุมชนว่า หากเป็นช่วงหน้าฝน หรือ

ชาวบ้านไม่สะดวกในการเดินทางมาร่วมประชุมหมู่บ้าน รวมทั้งหากเดือนนั้น ๆ ไม่มีเรื่องที่เร่งด่วนที่ จะต้องเรียกประชุม ทางผู้นำทางการปกครองจะใช้หอกระจายข่าวในการสื่อสารกับชาวบ้านในชุมชน แทนการประชุมหมู่บ้านอีกด้วย

ในส่วนของความเป็นช่องทางสื่อสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้นำทางการปกครอง จะใช้หอกระจายข่าวในการแจ้งให้ทราบที่เกี่ยวกับโครงการ หรือ กิจกรรมต่างๆ ที่ทางหน่วยงาน หรือ องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจัดอบรมทั้งภายในและภายนอกชุมชน หรือ ขอให้ตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมประชุมหรืออบรม รวมทั้งในการแจกพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ให้กับชาวบ้านด้วย

- บอร์ดประกาศข่าวสาร

ช่องทางการสื่อสารของผู้นำทางการปกครองอีกหนึ่งช่องทาง คือ การประกาศโดยนำเอกสารที่ต้องการประกาศไปติดบอร์ดประกาศข่าวสารของชุมชน ซึ่งโดยมากจะอยู่บริเวณศาลาที่ชุมชนใช้เป็นที่พักประชุมหมู่บ้าน บริเวณบ้านของผู้ใหญ่บ้าน หรือบ้านของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ที่ผ่านมามีโครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง จะใช้ประกาศที่บอร์ดเพื่อแจ้งรายละเอียดโครงการโดยนำหนังสือจากทางราชการมาติดประกาศไว้ นอกจากนี้ยังพบว่า มีการถ่ายรูป และบรรยายถึงโครงการอบรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดขึ้นในหมู่บ้านมาติดบอร์ดข่าวสารอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพบว่า ชาวบ้านมักไม่ให้ความสนใจกับข่าวสารที่ติดประกาศ ทั้งนี้เนื่องจาก ข้อจำกัดในเรื่องของความรู้ในภาษาไทย และการอ่าน รวมทั้งบอร์ดข่าวสารไม่ได้อยู่ในบริเวณที่เป็นทางผ่านประจำวันของชาวบ้าน และผู้นำทางการปกครองไม่ได้ให้ความสำคัญในลักษณะของช่องทางการสื่อสารหลักอีกด้วย

2. การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ คือ การสื่อสารในชีวิตประจำวันซึ่งผู้นำทางการปกครองไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจนว่าเป็นการสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง โดยเป็นกระบวนการสื่อสารซึ่งผู้นำทางการปกครองได้นำความจริงเชิงอัตวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากการวิเคราะห์ ตีความตามประสบการณ์ และคลังความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามอัตวิสัยของตนเองไปถ่ายทอดสู่สมาชิกในสังคม และเป็นลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือแบบกลุ่มโดยสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

การสื่อสารลักษณะนี้ ได้แก่ การสนทนาในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ตลอดจนการให้คำปรึกษากับลูกบ้านเป็นกลุ่มและรายบุคคล รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้กับชุมชน

ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตั้งชุมชนและจำนวนครัวเรือนที่อยู่อาศัย ตั้งแต่ในอดีตนั้น พบว่า ชาวอาข่านิยมตั้งชุมชนขนาดเล็ก โดยมีครัวเรือนที่อยู่อาศัยภายในชุมชน โดยเฉลี่ยประมาณ 50 ครัวเรือน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลในด้านการทำมาหากินเพื่อไม่ให้เกิดการแย่งพื้นที่ ทำกินและการอาศัยอยู่ในชุมชนขนาดเล็กจะทำให้ปกครองดูแลกันง่าย เนื่องจากโดยพื้นฐาน ลักษณะนิสัยชาวอาข่าเป็นคนรักสงบ จนถึงปัจจุบันแม้จะมีครัวเรือนขยายเพิ่มมากขึ้น และข้อจำกัดในด้านพื้นที่ที่ชาวอาข่าไม่สามารถโยกย้ายถิ่นฐานไปสร้างชุมชนหรือเสาะหาพื้นที่ทำกิน ใหม่ได้เหมือนในอดีต แต่กระนั้นก็ตามชุมชนอาข่าส่วนใหญ่ยังนิยมอยู่อาศัยกันเป็นชุมชนเล็ก ๆ รวมทั้งปัจจุบันมีหนุ่มสาวชาวอาข่าในวัยแรงงานออกไปทำงานและพักอาศัยในพื้นที่อื่น ๆ ภายนอกชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วย

นอกจากนั้นข้อมูลจากการสังเกตการณ์วิถีชีวิตประจำวัน พบว่า ชาวอาข่า ในชุมชนที่ศึกษาจะใช้รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลในลักษณะเผชิญหน้าเป็นหลัก นอกจากนั้นด้วยลักษณะการอยู่อาศัยในลักษณะเครือญาติภายในชุมชน ชาวอาข่าจึงมีการ พบปะและไปมาหาสู่กันในชีวิตประจำวันระหว่างครัวเรือนเป็นประจำ โดยเฉพาะช่วงเวลาเย็น ถึงค่ำ จะพบว่าชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันบริเวณศาลาที่พัก ร้านค้า หรือบริเวณบ้านของผู้นำ ทางการปกครองในชุมชน เป็นต้น รวมทั้งกลุ่มผู้นำทางการปกครองจะใช้รูปแบบการสื่อสาร ระหว่างบุคคลในการแจ้งข้อมูลข่าวสารเป็นหลัก แล้วให้ชาวบ้านในชุมชนกระจายข่าวสารกันกัน แบบปากต่อปาก ประกอบกับการแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านหอกระจายข่าวด้วย

ในด้านการถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำ ทางการปกครองให้กับชาวบ้านในชุมชน พบว่า มี 2 ช่องทาง ได้แก่ การสนทนาในชีวิตประจำวัน และ ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และการให้คำปรึกษากับลูกบ้านเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม

- การสนทนาในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำทางการปกครอง พบว่า ในแต่ละวัน ผู้นำทางการปกครอง โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน จะมีการติดต่อสื่อสารกับทั้งชาวบ้านภายในชุมชน และบุคคลภายนอก โดยเฉพาะหน่วยราชการ และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประจำทั้งแบบ เผชิญหน้า และการสื่อสารผ่านวิทยุสื่อสารประจำตัว

ส่วนในการจัดประเพณีและพิธีกรรมของหมู่บ้านนั้น ถือได้ว่า เป็นกุศโลบายประการหนึ่งที่ทำให้ชาวอาข่าได้ใช้เป็นช่วงที่มีการพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทั้ง ในหมู่เครือญาติและบุคคลอื่น ๆ ในสังคม เนื่องจากหากมีพิธีกรรม เช่น ในช่วงประเพณีไล่ชิงช้า จะถือเป็นช่วงของการหยุดพักการทำงาน และชาวบ้านในชุมชนได้มีโอกาสมาพบปะและทานข้าว

ร่วมกัน รวมทั้งมีการเชิญผู้อาวุโสของชุมชน และแขกอื่น ๆ มาทานข้าวร่วมกันในช่วงนั้น โดยเฉพาะผู้นำทางการปกครองของชุมชน มักจะได้รับเชิญให้เป็นร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ จึงเป็นโอกาสให้เกิดการถ่ายทอดข่าวสารและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงด้วย ดังที่ผู้นำทางการปกครองฯ ได้ให้ข้อมูลสอดคล้องกันหลายคนว่า จะใช้การพูดคุยกับลูกบ้านแบบไม่เป็นทางการอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะในงานพิธี และประเพณีที่จัดขึ้นในชุมชนเนื่องจากเป็นช่วงที่คนในชุมชนรวมตัวกัน

ภาพที่ 7.5

ผู้อาวุโสที่มาร่วมพิธีกรรมการแต่งงานที่จัดขึ้นภายในชุมชน

“ช่วงมีพิธี มีประเพณีในหมู่บ้านเรา ก็เป็นที่ได้พบปะพูดคุยกัน คือ อาข่าเรามีพิธีกันเป็นประจำ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งก็จะมีพิธีใดพิธีหนึ่ง แล้วก็ได้ยวบ่านนั้นมีพิธี บ้านนี้มีพิธี เชิญผมไป ก็จะได้คุยกันแบบมารวมกัน วงผู้ชาย วงผู้หญิง ผู้อาวุโสก็มา อันนี้ทำให้ชาวบ้านได้มาพบปะปรึกษาปัญหากันด้วย อย่างเรื่องเศรษฐกิจก็คุยกัน บ้านนี้อยากทดลองปลูกอะไรใหม่ ๆ ก็มาคุยกันดีไม่ดียังไง ปรึกษาพอหลวง ผู้ช่วยฯ ด้วย แลกเปลี่ยนกันด้วย” (อาเหนือ เยอส์อ, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2553)

“ปกติพ่อจะใช้วิธีพูดคุยเจอกันในชีวิตประจำวันเราก็คุย ก็เตือน ก็สอนกันเป็นประจำ จริง ๆ แล้วอย่างเวลาจะมีอบรมอะไรเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากพ่อจะให้ผู้ช่วยประกาศแจ้งลูกบ้านแล้ว เราก็ใช้วิธีบอกกันแบบปากต่อปาก เราอยู่กันแบบรู้จักกันหมด ชุมชนเล็ก ๆ มีข่าวสารอะไรก็จะใช้วิธีบอกกันตามบ้านบ้าง เจอกัน ขับรถผ่านกันก็บอก ก็คุยกันตลอด เพราะฉะนั้น ข่าวสารถึงกันหมด อยู่ที่บ้านเขาจะสนใจหรือเปล่า” (ชาญยุทธ รุ่งทวีพิทยากุล, สัมภาษณ์, 14 มกราคม , 2554)

ภาพที่ 7.6

พิธีกรรมต่างๆที่จัดขึ้นถือเป็นช่องทางการสื่อสารภายในชุมชนที่สำคัญ
ในการถ่ายทอดข่าวสารซึ่งกันและกันของสมาชิกในชุมชน

“สำหรับผมผมใช้วิธีคุยกับชาวบ้านตามงานพิธีบ้าง ตอนเย็น ๆ เจอกันตามวงเหล้าบ้าง มันก็เป็นช่องทางที่เราได้แลกเปลี่ยนกับชาวบ้าน บางทีผู้ชายตกเย็นมาตั้งวงกันแล้ว เหล้าชาวบ้าน เปียร์บ้างก็ถือว่าเป็นที่ที่ได้คุยกัน มีข่าวสารอะไรก็แจ้งเขา มีเรื่องอะไรเตือนได้ก็เตือน จะใช้วิธีคุยแบบไม่เป็นทางการมากกว่า อย่างมีประชุมเราได้เจอพร้อมกันก็ทำได้แค่ชี้แจง แต่ถ้าเจอกันแบบนอกรอบ ในชีวิตประจำวันนี้จะคุยรายละเอียดได้มากกว่า” (ภูมินทร์ ปอแง, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2553)

ดังนั้น การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการจึงเป็นช่องทางที่สำคัญในการสื่อสารของประชาชนในชุมชน รวมทั้งช่องทางในการสื่อสารระหว่างผู้นำทางการปกครองในการถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

- **การให้คำปรึกษากับลูกบ้านเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม**

ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการที่พบได้ชุมชนอีกลักษณะหนึ่ง คือ การให้คำปรึกษากับลูกบ้านทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ดังที่ได้กล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้ว่า ในชุมชนอาข่าที่ศึกษานั้น ผู้นำทางการปกครองใช้การสื่อสารในชีวิตประจำวันเป็นหลักในการถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยรูปแบบการสื่อสารที่ผู้นำทางการปกครองที่ใช้ในการสื่อสาร ได้แก่ การให้คำปรึกษากับลูกบ้าน โดยเรื่อง πουผู้นำทางการปกครองจะให้คำปรึกษากับชาวบ้าน ได้แก่ เรื่องการทำมาหากิน, เรื่องการติดต่อกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ และเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน อาทิ ไฟฟ้า ประปา ถนน เป็นต้น

ในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ผู้นำทางการปกครองให้ข้อมูลว่าเนื่องจากกลุ่มผู้นำทางการปกครองมักจะเป็นกลุ่มที่ได้รับการอบรม และ เข้าร่วมประชุมเมื่อมีโครงการต่างๆจากทางหน่วยงานภายนอกอยู่เสมอ ดังนั้น เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมจะนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน รวมทั้งชาวบ้านที่สนใจต้องการให้แนะนำเรื่องเกี่ยวกับการเกษตร ที่ดินทำกิน เรื่องการเพิ่มผลผลิตและการเพาะปลูกพืชชนิดใหม่ จะมาของคำปรึกษา

“จริง ๆ ก็ไม่ได้สอนอะไรชาวบ้านเขาหรอก ให้คำแนะนำมากกว่า อย่างเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือพอโครงการที่ทหารเขาทำ หรือ อบต. ทำเสร็จแล้วก็จบไม่ได้ทำต่ออีก ชาวบ้านที่เขาอยากทำต่อเขาก็มาถามว่าจะมีโครงการอะไรอีกหรือไม่ อยากให้เราประสานของทางอำเภอ หรือ ทางอบต. สนับสนุนเรื่องอะไร อย่างเรื่องกล้วยพารา พันธุ์พืชต่าง ๆ ชาวบ้านจะมาถาม เราก็ให้คำแนะนำไป บางคนอยากทำบ่อปลา แต่น้ำไม่พอ ก็มาปรึกษา แต่อันนี้เกินกำลัง คือแล้วแต่ชาวบ้านเห็นว่าใครถนัดเรื่องไหน ก็จะไปปรึกษาคนนั้น”

“อย่างที่เราไปอบรมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทางหน่วยงานให้พันธุ์ไก่ พันธุ์หมู พันธุ์ปลามา เราก็ต้องมาทำที่บ้านเราต่อ แล้วก็สอนให้คนอื่น ๆ ด้วย ให้เขามาดูเป็นตัวอย่าง ไปอบรมอะไรมาก็มาบอก มาสอนชาวบ้านในหมู่บ้านเราต่อ ใครสนใจก็มาปรึกษาเรา ก็ให้คำแนะนำไป เราให้เขาฟังว่าเศรษฐกิจพอเพียงสอนอะไรบ้าง”

“เป็นหน้าที่นะ เพราะเวลาชาวบ้านเขาต้องการอะไรก็มาหาเรา อย่างเรื่องที่มาปรึกษาบ่อ ๆ ก็เรื่องทำกิน ช่วงจะเผาไร่ จะปลูกข้าว จะปลูกข้าวโพด มีปัญหาอะไรมาหาเราตลอด บ้านพ่อหลวงเปิดตลอด คือ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรงนี้ผมก็ไม่ได้ไปบอกไปสอนเขามากนะ จะเป็นให้คำแนะนำมากกว่า อย่างบ้านไหนที่เราเห็นมีปัญหา คนที่มีปัญหา

ส่วนมากก็พวกติดยา ค้ายา พวกนี้ไปห้ามเขาไม่ได้ ต้องเตือนเขาว่าผลมันจะเป็นยังไง โดนจับแล้ว ลูกเมียจะอยู่ยังไง คนที่มีที่ก็แนะนำให้เขาปลูกผักกินเอง อันไหนประหยัดได้ก็ประหยัด ไม่ต้องซื้อ เป็นแนะนำเขามากกว่า”

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากผู้วิจัยได้พักอาศัย อยู่บ้านผู้นำทางการปกครองที่บ้านอาโยะใหม่ ซึ่งพบว่า ในแต่ละวันจะมีชาวบ้านแวะเวียนกันมา พูดคุยกับผู้นำทางการปกครองฯ ซึ่งเป็นสมาชิก อบต. อยู่เป็นประจำ โดยพบว่า ช่วงที่ทางหมู่บ้าน จะมีการจัดประเพณี พิธีกรรม รวมทั้ง โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ จากหน่วยงานภายนอก และ ช่วงก่อนการเลือกตั้งมักจะมีชาวบ้านมาพูดคุยและเปลี่ยนกัน ตัวอย่างเช่น ช่วงที่ทาง อบต. จะ จัดทำแผนชุมชนและการจ่ายเงินชดเชยให้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพด ดังนั้น การสื่อสารแบบไม่ เป็นทางการในลักษณะการสื่อสารระหว่างบุคคลจึงถือเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารของชุมชน และผู้นำทางการปกครองฯ นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผวนกับการวิเคราะห์ ในเรื่องของการให้ความหมายต่อเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะเห็นได้ว่าผู้นำทางการปกครองฯ ยังเห็น ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการเกษตร หรือจะต้องปฏิบัติตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่จึงจะ เรียกว่าเป็นการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอันที่จริงแล้วหากวิเคราะห์ถึงปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ไม่ได้ทรงตรัสไว้ในเรื่องของการเกษตร เพียงเท่านั้น เพียงแต่แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ที่พระองค์พระราชทาน เป็นลักษณะรูปธรรม ประการหนึ่งในภาคการเกษตรที่เป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

7.1.2 กระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้าน

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นว่า ปราชญ์ชาวบ้านนั้นมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างความจริงในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่า ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดในส่วนต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้พบว่า ปราชญ์อาข่ารุ่นใหม่มีบทบาทในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยในเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเช่นเดียวกัน และเป็นการสร้างความจริงในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่เชื่อมโยงกับ รากฐานทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่า

ผลการศึกษากระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อถ่ายทอดความจริง เชิงอัตวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การสื่อสารภายในชุมชน โดยปราชญ์รุ่นใหม่จะใช้รูปแบบการสื่อสาร แบบไม่เป็นทางการซึ่งเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสาร ระหว่างบุคคล และการสื่อสารแบบกลุ่มภายในเครือญาติเป็นหลัก รวมทั้งกลุ่มเยาวชนที่อยู่ใน

ความดูแลของสมาคมอาชาฯ เพื่อเป็นการสร้างของเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตบอชาฯ

นอกจากนั้น คือ การใช้การประพฤติปฏิบัติของตนเองเป็นสื่อบุคคล และสร้างเครือข่ายของครัวเรือนที่สนใจปฏิบัติตามในเครือข่ายและสายตระกูลของตนเองก่อน ซึ่งปราชญ์รุ่นใหม่เชื่อว่า กระบวนการสื่อสารในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ดีที่สุดสำหรับเขา คือ การเป็นแบบอย่างกับผู้อื่น เมื่อบุคคลอื่น ๆ เห็นว่าดีก็จะปฏิบัติตามเอง โดยเห็นว่า การสอนหรือการถ่ายทอดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรงบางครั้งชาวบ้านอาจไม่ให้ความสำคัญมากนักและอาจไม่ยอมรับ ดังนั้น จึงเลือกที่จะเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ในชุมชน คือ ครอบครัว และเครือข่าย รวมทั้งเยาวชนที่อาชาฯ ที่อยู่ในความดูแล

“สำหรับผม เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มต้นจากในครอบครัวและคนใกล้ชิดก่อน คือ บางที่เราไปบอก ไปสอน อะไรชาวบ้านไม่ได้ เขาไม่เชื่อ เขาจะหาว่าเราไม่ได้มีหน้าที่ไปสอน เขาว่าต้องทำอะไร ใช้ชีวิตอย่างไรจึงจะเป็นความพอเพียง แต่ผมเห็นว่า วิถีชีวิตแบบอาชาฯนี้แหละสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง คนอาชาฯมีวิถีของความพอเพียงและพึ่งตนเองมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพราะฉะนั้น เราต้องให้ลูกหลานเราเข้าใจ และไม่ลืมรากเหง้าของเราเอง เพราะปัญหาของอาชาฯรุ่นใหม่ ๆ ตอนนี้ คือ เรากำลังลืมรากเหง้าของเรา ไม่เห็นว่าเรามีอะไรบ้าง

จริง ๆ ทุกวันนี้ผมยังทำอะไรในชุมชนตนเองไม่ได้เต็มที่ เพราะเรายังมีงานอื่น ๆ มีงานข้างนอก แต่ในอนาคตใกล้จะเริ่มจริงจังมากขึ้น อย่างม่อนโลโล ที่ไปดูนี่คือ แบบอย่างการทำเกษตรที่ใช้ภูมิปัญญาอาชาฯ ในการปลูกพืชไร่ไถ่ขึ้น เรามีพันธุ์ข้าว พันธุ์พืชดี ๆ มาก จะทำที่นี้เป็นต้นแบบของชุมชน ซึ่งใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเลย คือ เป็นแหล่งผลิตอาหารสำหรับครัวเรือน และแบ่งปันภายในชุมชนด้วย เราจะทำเกษตรอินทรีย์แบบไม่พึ่งสารเคมี เป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านได้เห็นว่าทำได้จริง”

จากคำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สำหรับปราชญ์รุ่นใหม่ สื่อที่ดีที่สุดสำหรับเขาในกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความจริงเชิงวัฒนธรรมในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือ สื่อตัวอย่าง ซึ่งเป็นลักษณะของการทำตัวอย่างเห็นบุคคลอื่น ๆ เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามในที่สุด

2. การสื่อสารภายนอกชุมชน

ด้วยบทบาทของการทำงานในสมาคมอาชาฯ ปราชญ์รุ่นใหม่จึงต้องมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคล และองค์กรอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในลักษณะการเสวนาในกลุ่มชนเผ่าอาชา และชนเผ่าอื่น ๆ ดังนั้น จึงมีกระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัฒนธรรม

ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าไปสู่บุคคลอื่น ๆ ภายนอกชุมชนด้วย ซึ่งลักษณะกระบวนการสื่อสารที่พบในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่

- **รูปแบบการประชุม และเสวนา** เพื่ออธิบายและถ่ายทอดให้เห็นว่าวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชาวอาข่านั้นสอดคล้องกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงในการประชุม หรือการเสวนาที่จัดขึ้นจากองค์กรเครือข่ายต่างๆทั้งในชนเผ่าอาข่า และ ในวงเสวนาอื่น ๆ

- **การสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อมวลชน**

เนื่องจากปราชญ์รุ่นใหม่มีบทบาทในการทำงานสมาคมการศึกษา และวัฒนธรรมอาข่าเชียงราย ทำให้มีโอกาสในการสื่อสารผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ทั้งในด้านสื่อมวลชน ทั้งโทรทัศน์ คือ การได้รับเชิญไปร่วมให้ความคิดเห็น และการให้ข้อมูลกับรายการต่างๆ ที่นำเสนอเกี่ยวกับชนเผ่าอาข่า เช่น รายการพันแสงรุ่ง ซึ่งนำเสนอถึงวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชนเผ่าต่าง ๆ ในสังคมไทย นอกจากนั้นยังมีการสัมภาษณ์นายการวิทยุ และในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในลักษณะของข่าว และสารคดีอีกด้วย

กระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงอัตวิสัยในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่บุคคล

7.2.1 กระบวนการสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้าน

ปราชญ์ผู้อาวุโส

1. การสื่อสารผ่านสื่อพิธีกรรมและประเพณีในชุมชน

พิธีกรรม และประเพณีถือเป็นสื่อในลักษณะของกิจกรรม และการใช้สื่อบุคคล โดยพิธีกรรมและประเพณีของชาวอาข่ามีอยู่ทุก ๆ เดือนในรอบปี เพราะฉะนั้น จึงเป็นช่องทางในการสื่อสารที่ผู้อาวุโสอาข่า รวมทั้งปราชญ์ผู้อาวุโสจะได้มาร่วมกัน และเป็นโอกาสในการถ่ายทอดคลังความรู้ทางสังคมไปสู่สมาชิกอื่น ๆ ในชุมชน รวมทั้งยังเป็นโอกาสให้สมาชิกในชุมชนในทุกกลุ่มอายุได้มาพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนกัน และ เป็นโอกาสที่ทำให้ผู้ที่ออกไปทำงานภายนอกหมู่บ้านได้กลับมาสู่ชุมชน จึงถือเป็นวิธีการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารหลักในการถ่ายทอดคลังความรู้ทางสังคมของชุมชน

ภาพที่ 7.7

ผู้อาวุโสของชุมชนที่ได้รับเชิญมาร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

นอกจากนั้น จากผลการศึกษาในส่วนของการวิเคราะห์สัญลักษณ์ และสัญลักษณ์ในพิธีกรรม และ ประเพณีในบทที่ 6 ได้แสดงให้เห็นว่า มีการสร้างสัญลักษณ์ และสัญลักษณ์หลายประการในพิธีกรรม และ ประเพณีของชาวอาข่า เช่น สัญลักษณ์ในเรื่องข้าว, สัญลักษณ์ตาแหลว, สัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวอาข่า เป็นต้น

ดังนั้น กระบวนการสื่อสารผ่านสื่อพิธีกรรมและประเพณีนี้เอง จึงที่ได้ว่าเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีไม่เพียงปราศจากผู้อาวุโสเท่านั้นที่ใช้ในการสื่อสารไปยังสมาชิกในชุมชน แต่เป็นกระบวนการสื่อสาร และการกล่อมเกลางานสังคมที่สืบต่อกันมาตั้งแต่ในอดีตจนปัจจุบัน

2. การตัดสินใจ ไกลเกลี้ย ข้อพิพาทภายในชุมชน

ชุมชนอาข่าที่ศึกษาทั้ง 2 พื้นที่นั้น ยังคงถือกฎจารีตแบบอาช่าดั้งเดิม แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงกฎจารีตบางประการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน แต่เมื่อเกิดกรณีความขัดแย้ง หรือข้อพิพาทขึ้นในชุมชน ผู้นำทางวัฒนธรรม และคณะผู้อาวุโสในชุมชนยังคงมีบทบาทในการเจรจาไกลเกลี้ย และตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ดังนั้น ปราศจากผู้อาวุโสในฐานะผู้นำทางวัฒนธรรม และผู้อาวุโสที่ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับและเชื่อถือ นั้น จึงมักได้รับเชิญจากประชาชนในชุมชนให้ไปไกลเกลี้ย และเจรจากับคู่กรณีเมื่อเกิดข้อพิพาทเสมอ ซึ่งนับได้ว่าเป็นกระบวนการสื่อสารของปราศผู้อาวุโสที่สามารถถ่ายทอดกฎจารีต และบรรทัดฐานทางสังคมให้กับประชาชนได้

3. การให้คำปรึกษาด้านวัฒนธรรมประเพณีกับชุมชน

ปราศผู้อาวุโสในฐานะของผู้นำทางวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นผู้รู้ในด้านวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งกฎจารีตต่าง ๆ ของอาช่า ดังนั้น กระบวนการสื่อสารในลักษณะของการให้คำปรึกษาในด้านวัฒนธรรมกับบุคคลต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นประจำ และ อาจกล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่หนึ่งของปราศผู้อาวุโสก็ได้

ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่มีจะมีการกำหนดวันในการทำพิธีกรรม และประเพณีใด ๆ รวมไปถึง การให้คำปรึกษา และชี้แนะกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนในเรื่องวิธีการปฏิบัติในการทำพิธีกรรม ตลอดจนเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ผิดปกติขึ้นในชุมชน อาทิ การเกิดโรคระบาด การเกิดเหตุภัยธรรมชาติต่าง ๆ หรือมีการทำผิดกฎจารีต และการละเมิดข้อห้ามต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น โดยปราศผู้อาวุโสจะทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำว่าควรจะมีการปฏิบัติเช่นไร รวมทั้งยังเป็นที่ยปรึกษาให้กับผู้นำทางการปกครองในด้านของวัฒนธรรมประเพณีอีกด้วย

4. การประพฤติเป็นแบบอย่างให้กับชุมชน

กระบวนการสื่อสารในลักษณะของการเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนนี้ ก็คือการใช้ตนเองเป็นสื่อบุคคล ซึ่งการประพฤติปฏิบัติของปราศผู้อาวุโส คือ การสื่อสารที่เป็นรูปธรรมซึ่งประชาชนในชุมชนสามารถสัมผัสได้

นอกจากนั้น ลักษณะของการประพฤติเป็นแบบอย่างนี้ยังเป็นลักษณะร่วมของทั้งปราศผู้อาวุโส และ ปราศผู้อาช่ารุ่นใหม่ ซึ่งกล่าวตรงกันว่า “การจะไปสอน หรือ

แนะนำบอกกล่าวใครได้นั้น สิ่งสำคัญ คือ ทำตนเองให้เป็นตัวอย่างเสียก่อน” ซึ่งในการประพฤติเป็นแบบอย่างนี้เองที่เป็นเหตุผลประการหนึ่งว่า เพราะเหตุใดการศึกษาครั้งนี้จึงมีปราชญ์ชาวบ้านเพียง 2 ท่านเท่านั้น

ทั้งนี้ เนื่องจากแม้จะมีผู้รู้ในท่านอื่น และด้านอื่น ๆ อีกจำนวนมาก แต่ผู้รู้เหล่านั้นยังมีคุณลักษณะส่วนบุคคลบางประการทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับ แม้แต่ตำแหน่งผู้นำทางวัฒนธรรม เนื่องจากการสืบทอดตำแหน่งผู้นำทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการสืบทอดโดยสายโลหิต และในสายตระกูล ทำให้แม้จะเป็นผู้นำ หรือมีภูมิความรู้ทางด้านพิธีกรรม และวัฒนธรรมประเพณี แต่หากมีความประพฤติส่วนตัวไม่เป็นที่ยอมรับ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ไม่น่าจะตรงกับนิยามความเป็นปราชญ์ชาวบ้านได้

5. กระบวนการกล่อมเกลாதาสังคมในระดับครอบครัวเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตแบบอาช้ำดั้งเดิมสู่สมาชิกในครอบครัวและเครือญาติและสร้างผู้สืบทอดตำแหน่งทางวัฒนธรรมตามสายตระกูล

กระบวนการกล่อมเกลาทาสังคมในระดับครอบครัวถือได้ว่ามีความสำคัญในการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตในชั้นปฐมภูมิแก่สมาชิกของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวของผู้นำทางวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องมีทายาทในการสืบทอดตำแหน่งทางวัฒนธรรมต่อไป เช่นเดียวกับการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งปราชญ์อาช้ำในฐานะของผู้นำทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น จะต้องมียาทาทในการสืบทอดตำแหน่งทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งในชุมชนอาช้ำบ้านแสนใจ คือ พ่อหลวงอาเหนือ เยอส์อ ผู้ใหญ่บ้านแสนใจนั่นเอง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า อาบอลีผ่า ในฐานะบิดาได้ถ่ายทอดความรู้ในด้านพิธีกรรม และประเพณีของอาช้ำแบบดั้งเดิมให้บุตรชาย คือ พ่อหลวงอาเหนือ ซึ่งต่อไปผู้ที่สืบทอดตำแหน่งผู้นำทางวัฒนธรรมคนต่อไปของชุมชน ก็คือ พ่อหลวงอาเหนือ ซึ่ง ณ ปัจจุบัน พ่อหลวงอาเหนือสามารถทำพิธีกรรมต่าง ๆ ได้เช่นเดียวผู้เป็นพ่อ แม้จะยังมีบางเรื่องที่ยังต้องปรึกษาบิดาอยู่บ้างก็ตาม ซึ่งสิ่งที่ปราชญ์อาช้ำผู้อาวุโสกล่าวไว้ คือ “การจะทำให้วัฒนธรรมประเพณีแบบอาช้ำดั้งเดิมให้คงอยู่ได้ ต้องมีผู้สืบทอด ซึ่งครอบครัวเป็นส่วนสำคัญ บางครอบครัวแม้บิดาจะมีลูกชายเพื่อสืบทอดตำแหน่งผู้นำทางวัฒนธรรมจากบิดา แต่ถ้าลูกชายไม่สนใจ และ ไม่ได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กจะไม่สามารถทำได้”

ดังนั้น กระบวนการสื่อสาร และการกล่อมเกลาทาสังคมในระดับครอบครัวถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาช้ำที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดำรงอยู่ต่อไป

ปราชญ์รุ่นใหม่

สามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ 1. การสื่อสารภายในชุมชน และ 2. การสื่อสารภายนอกชุมชน

1. การสื่อสารภายในชุมชน ลักษณะการสื่อสารภายในชุมชนนี้เป็นลักษณะของการใช้สื่อบุคคล คือ ปราชญ์รุ่นใหม่ และสื่อในลักษณะของการสร้างตัวอย่าง ได้แก่

- การเป็นที่ปรึกษาในด้านวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านสมุนไพรและการรักษาโรค และ ด้านการเกษตรแบบออร์แกนิกดั้งเดิมให้กับสมาชิกในชุมชน รวมทั้งผู้นำทางการปกครองด้วยความสัมพันธ์ทางสายตระกูลอีกด้วย

- การสร้างเครือข่ายในชุมชนซึ่งมีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเริ่มจากกลุ่มที่เป็นสายตระกูลเดียวกันเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับครอบครัวอื่น ๆ ในชุมชน

- การดำเนินโครงการตัวอย่างทางด้านการเกษตรตามภูมิปัญญาออร์แกนิกดั้งเดิม เรียกว่า การปลูกป่า 9 ชั้น และเป็นการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่

- การประพฤติเป็นแบบอย่างให้กับชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะเช่นเดียวกับปราชญ์อาวุโส คือ เป็นกระบวนการสื่อสารโดยใช้ตนเองเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับ ปราชญ์รุ่นใหม่ ซึ่งยังมีอายุน้อยนั้น การจะสอนหรือถ่ายทอดความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชนจึงยังมีข้อจำกัด ซึ่งปราชญ์รุ่นใหม่เห็นว่า สิ่งที่ตนเองสามารถสื่อสารไปยังบุคคลต่าง ๆ ได้ดีที่สุด คือ การประพฤติเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน

2. การสื่อสารภายนอกชุมชน

ด้วยบทบาทของการทำงานในสมาคมอาชาฯ ปราชญ์รุ่นใหม่จึงต้องมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคล และองค์กรอื่น ๆ อย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะในลักษณะการเสวนาในกลุ่มชนเผ่าอาชา และชนเผ่าอื่น ๆ ดังนั้น จึงมีกระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาชาไปสู่บุคคลอื่น ๆ ภายนอกชุมชนด้วย ซึ่งลักษณะกระบวนการสื่อสารที่พบในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

- รูปแบบการประชุม และเสวนา เพื่ออธิบายและถ่ายทอดให้เห็นว่า วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชาวอาชานั้นสอดคล้องกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

ในการประชุม หรือการเสวนาที่จัดขึ้นจากองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในชนเผ่าอาข่า และในวงเสวนาอื่น ๆ

- การสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อมวลชน เนื่องจากปราชญ์รุ่นใหม่มีบทบาทในการทำงานสมาคมการศึกษา และวัฒนธรรมอาข่าเชียงราย ทำให้มีโอกาสในการสื่อสารผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ทั้งในด้านสื่อมวลชน ทั้งโทรทัศน์ คือ การได้รับเชิญไปร่วมให้ความคิดเห็น และการให้ข้อมูลกับรายการต่าง ๆ ที่นำเสนอเกี่ยวกับชนเผ่าอาข่า เช่น รายการพันแสงรุ่ง ซึ่งนำเสนอถึงวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชนเผ่าต่าง ๆ ในสังคมไทย นอกจากนั้นยังมีการสัมภาษณ์นายการวิทย์ และในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในลักษณะของข่าว และ สารคดีอีกด้วย

7.2.2 กระบวนการสื่อสารของผู้นำทางการปกครอง

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วดังผลการศึกษาก่อนหน้านี้ว่า ผู้นำทางการปกครองนั้นมีบทบาทในการสร้างความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าบทบาทในเรื่องวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต ซึ่งทั้งตัวผู้นำทางการปกครองตลอดจนประชาชนในชุมชนเองได้ประเมินบทบาทนี้เป็นหน้าที่ของผู้นำทางวัฒนธรรมและกลุ่มผู้อาวุโส ซึ่งคือปราชญ์ชาวบ้านทั้งปราชญ์ผู้อาวุโส และปราชญ์รุ่นใหม่ในการศึกษาคั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษากลับพบว่าแม้บทบาทหน้าที่ของผู้นำทางการปกครองจะมีใช้บทบาทโดยตรงของ แต่เป็นบทบาทที่ส่งเสริมและทำให้วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำรงอยู่ได้ในชุมชน รวมทั้งในระดับครอบครัว การศึกษาคั้งนี้ยังตั้งข้อสังเกตด้วยว่า ในชุมชนอาข่านั้นมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างผู้นำทางการปกครอง และผู้นำทางวัฒนธรรม และกลุ่มผู้อาวุโสที่มีบทบาทในชุมชน รวมทั้งปราชญ์ชาวบ้านในการศึกษาคั้งนี้ด้วย ดังนั้น ผู้นำทางการปกครองในชุมชนที่ศึกษานี้จึงมีส่วนในการสืบทอดตำแหน่ง และสืบทอดองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีจากปราชญ์อาข่าผู้อาวุโสอีกด้วย